

Kohti datavetoista tuotantoajattelua -hankkeen
keskustelutilaisuus:

Tekoäly ja tekijyyys elokuva- ja televisioalalla

Aikataulu 7.2.2025 klo 13-16

13.00 Alkusanat

Anne Soronen (KODA-hanke, Tampereen yliopisto)

13.05 KODA: Käsikirjoittamisesta, tekoälystä ja laadusta

Eliisa Vainikka (Vaasan yliopisto),

Saara-Maija Kallio (Tampereen yliopisto)

13.20 Tekoäly ja tekijyys - pari ajatusta käsikirjoittajalta

Onerva Hannula (käsikirjoittaja-dramaturgi, freelancer)

13.45 Kahvitarjoilu

14.15 Tekijänoikeus ja tekijyys generatiivisen tekoälyn aikakaudella

Anton Ylikallio (oikeustieteen väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto)

14.40 Generatiivinen tekoäly av-alalla – työkalu vai tiimin jäsen?

Markus Sjöberg (tutkija, LuovAIn!-hanke)

15.05 KODA: Tekijyydestä ja yhteenvetoa

Laura Seppälä ja Anne Soronen (Tampereen yliopisto)

15.20 Loppupaneeli ja kysymyksiä

Kohti datavetoista tuotantoajattelua (2023-2025)

- Projektin lähtökohta: mitä kokemukselle elokuva- ja tv-alan työstä tapahtuu dataistuneessa ja algoritmisessä toimintaympäristössä?
- Aineistonkeruu on toteutettu pääosin 2023 "ChatGPT-huuman" aikaan, jolloin käsikirjoittajien ja näyttelijöiden lakko Yhdysvalloissa oli myös paljon esillä
- Generatiivisen tekoälyn nopean kehittymisen, kasvavan käytön ja sen herättämän keskustelun vuoksi se otettiin yhdeksi keskeiseksi tutkimusteemaksi
- Voidaan hyvin puhua dataistumiseen liittyvästä luovan työn muutoksesta, mutta se ilmenee eri tavoin eri tuotannon tasoilla, eri professioissa, eri tuotannoissa tai erilaisissa tilaaja-tuottaja -suhteissa

Eliisa Vainikka ja Saara-Maija Kallio

Tekoälystä, käsikirjoittamisesta ja laadusta

Käsikirjoituksen evaluointia: Elokuva- ja televisioalan ammattilaisten näkemyksiä laatuun johtavista prosesseista tekoälyn aikakaudella

- Lähtökohtana kriittisen teorian näkökulma tekoälyyn ja tekoälyn näkeminen tekno-sosio-poliittisena kokoelmana (AI assemblage, Lindgren 2024)
- Laadun evaluointia tyypillisesti omaperäisyytenä tai menestyksenä
- Käsikirjoituksen omaperäisyyttä arvioitaessa korostuvat kokemukset, mieli ja ruumiillisuus. Näiden ominaisuuksien ajatellaan puuttuvan tekoälyltä. Tekoälyä käytetään työkaluna käsikirjoituksen työstämisessä ja arvioitaessa käsikirjoituksen laatua, mutta ihmistekijyyden merkitystä korostetaan.
- Diversiteetti ja laatu: representaatioiden autenttisuutta ja moninaisuutta pidetään tärkeänä sisällöille. Generatiivisen tekoälyn ja data-analytiikan nähdään sekä estävän moninaisempia representaatioita (bias) että mahdollistavan niitä.
- Haastatellut tunnistavat teknologian ihmisalkuperän ja ihmisen vaikutukset datan tulkitsemisessa ja jakamisessa (human-in-the-loop).

Sitaatteja:

[...] Ja mä aina sanon, et menkää ja eläkää. Menkää sinne baariin, rakastukaa, tapelkaa, menettäkää, et sydän hajoaa, ni sit sä oot onnistunu. Koska sit sä oot oppinu jotain uutta. Koska tekoäly pystyy lukee kaikki maailman leffat. Se pystyy referoimaan niitä. Mut se, mitä se ei pysty, on, se ei pysty kertoo omista lapsuuden traumaistaan.

”

(Käsikirjoittaja D)

[...] On monia asioita, että joskus on vaa nii, että syntyy Helsingissä, kasvaa Helsingissä ja perustaa perhee Helsingissä ja sit elää Helsingissä ja sit käsikirjottaa. Tontyyppisissä asioissa kyseenalastamaan niitä... sitä, mitä on itse vain kokenut, sentyyppiseen ajatteluun tommonen ChatGPT tai mikä hyvänsä tällanen alusta, joka kyseenalastaa sulle henkilökohtasesti ilman, että sen tarvii olla minä, koska mä oon yleensä se, joka kyseenalastaa, se on mun duuni, et mä kyseenalasta just näitä käsikirjoittajien standardeja, ja mä haluan tuoda sitä uutta vinkkeliä ja syventää ja se on... et mä oon se ChatGPT ihmisenä. [...]

(Tilaajapuolen edustaja Z)

Is prompt engineering the future of screenwriting? Views of professional screenwriters and commissioners about the impact of AI technologies on their profession (Critical Studies in Television 2024)

- "Prompt engineering", komentojen laatiminen, kyky käskyttää tekoälyä, uusi luovilla aloilla vaadittava taito?
- Jatkumona esim. käsikirjoitusohjelmistoille ja käsikirjoitusanalyysityökaluille
- Kolme lähestymistapaa tekoälyn hyödyntämiseen työkäytännöissä: **käytännöllinen, kriittinen, utelias**
- Taustalla tekoälyyn ja omaan työhön liittyvät näkemykset ja ihanteet
- Yhteiskirjoittaminen, ihmisen ja koneen yhteistyö, inhimillinen ja ei-inhimillinen työ
- Ainutlaatuiset inhimilliset elämäkokemukset, uniikit näkökulmat, eettis-moraaliset pohdinnat profession ytimessä, tekoäly ja rutiinitehtävät
- Lisää kommunikaatiota toivottiin tekijöiden välille, liittyy asemaan alan hierarkiassa
- Lopullinen luova kontrolli pysyy kirjoittajilla itsellään, tekoäly ei välttämättä tehosta työskentelyä

Laura Seppälä ja Anne Soronen

Dataistuva tekijyys

Dataepäsymmetria ja tekijyys

- Tilaajataho omistaa ja kontrolloi dataa ja pääsyä sen äärelle: tilaajat hyödyntävät katsojadataa päivittäisessä työssään
- Tekijöillä vaihtelevat kokemukset, mutta suurin osa toivoi saavansa lisää katsojadataa käyttöönsä:
 - Kokemus tekijyyden vahvistumisesta
 - "Numeroiden kielellä puhuminen"
 - Ei ymmärretä, miksi tietoa ei voisi jakaa: turhautuminen
 - Kuitenkin suhtauduttiin kriittisesti liialliseen datan hyödyntämiseen luovassa prosessissa
- Vastauksissa korostuu dataan liittyvä kuvittelu: miten algoritmit toimivat, toisaalta myös miten tilaajat hyödyntävät katsojadataa
- Sekä tilaajat että tekijät korostivat ihmistekijyyttä lopullisessa päätöksenteossa

Luovan kontrollin uudelleen- määrittelyn aikakausi?

- Elokuva- ja tv-alan tuotantotiimeissä tekijyys on jaettua, mutta moni asia vaikuttaa sisällöllisiin valintoihin -> luovan kontrollin kysymyksiä on tähän asti ajateltu hyvin ihmislähtöisesti
- Ihmisen ja algoritmin tai ihmisen ja datan tai ihmisen ja tekoälybotin suhteissa kontrollia ja ihmistekijän autonomiaa neuvotellaan uudelleen
- Aineistossamme tekijöillä ilmeni halu suojella tarinoiden luomisprosessia asiana, jonka päätökset ovat ihmisten käsissä ja tulosta ihmisten välisistä neuvotteluista
- Voitaisiinko laajat kielimallit ymmärtää omanlaisenaan mediamuotona, jonka estetiikkaa tai ilmaisutapoja omaksutaan valikoivasti elokuvan ja television ilmaisutapoihin? -> Mitä tämä tarkoittaisi tekijyyden kontrollin näkökulmasta?

Kuviteltu data ja keskusteleva AI

- Sekä konkreettiset dataan ja tekoälyyn liittyvät työkäytännöt että datan kuvittelu muovaavat osaltaan tekijyyttä ja päätöksentekoa tuotantoprosesseissa
- Siinä missä käsikirjoittajat korostivat tekoälyn merkitystä haastatteluissa auttavana työkaluna ideoinnissa ja taustatutkimuksessa, havainnointitilanteissa tekoälyn kanssa keskusteltiin laaja-alaisesti ja siltä saatettiin pyytää näkemystä esim. saadusta palautteesta
- Tekoälyn vaikutusten hahmottaminen riippuu siitä, mihin suuntaan tekoälyteknologia ja sen sääntely EU:ssa kehittyy, mutta elokuva- ja tv-alan näkökulmasta keskeistä on, millaisia tavoitteita tekijät itse asettavat käytölle, millaisiin työn vaiheisiin tai sisältöelementteihin he pitävät sitä hyvänä ratkaisuna ja miten ammatillinen yhteisö ja yleisö jatkossa arvottavat tekoälyllä tuotettua sisältöä

Paneelikeskustelu

- 1) Voidaanko jatkossa vuorovaikutus data-analytiikan ja/tai tekoälyn kautta ymmärtää luovan työn ytimeen sisältyväksi asiaksi?**
- 2) Ollaanko alalla valmiita tuomaan selkeästi esiin, missä kehitystyön vaiheessa tai lopullisen sisällön osioissa on hyödynnetty tekoälyä? Mitä/keitä se palvelisi?**
- 3) Millä tavoin generatiivisen tekoälyn käyttöön liittyvät ympäristövaikutukset mahdollisesti hillitsevät sen käyttöä tulevaisuudessa?**

